

ΑΣΗΜΙΝΑ ΓΕΡΑΜΑΝΗ

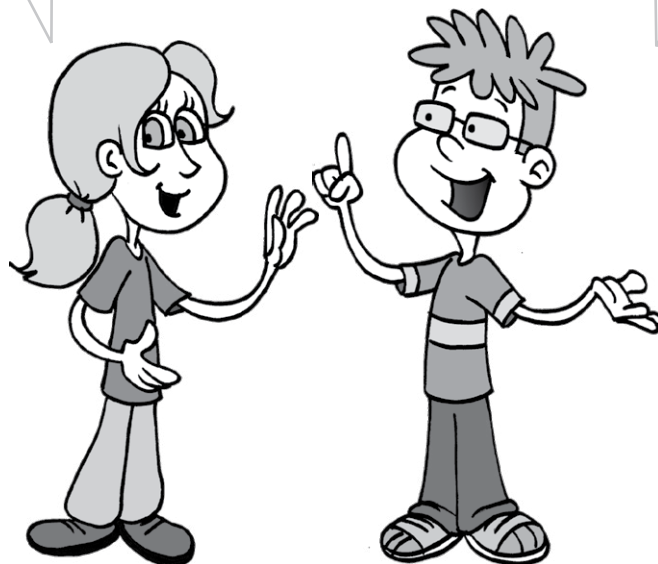
Δασκάλα - Φιλολόγος

Με απλό και ευχάριστο τρόπο

μαθαίνω Γραμματική

Με 115 δραστηριότητες,
παραδείγματα,
κείμενα και κανόνες

Για τις πρώτες
τάξεις του
Δημοτικού

εκδόσεις
ΑΓΚΥΡΑ

Εικόνα εξωφύλλου: Άκης Μελάχρης
Εικονογράφηση: Άκης Μελάχρης - Λιάνα Δενεζάκη
Τυπογραφική διόρθωση: Νέστορας Χούνος
Σελιδοποίηση - Μακέτα εξωφύλλου: Ευθύμης Δημουλάς

© 2016 ΑΣΗΜΙΝΑ ΓΕΡΑΜΑΝΗ &
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΓΚΥΡΑ» Δ. Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Β.Ε.Ε.
Λ. Κατσώνη 271 & Γ. Παπανδρέου, Άγιοι Ανάργυροι, Τ.Κ. 135 62
Τηλ.: 210 2693800-4, Fax: 210 2693806
Κεντρικό κατάστημα: ΑΓΚΥΡΑ-ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ, Σόλωνος 124 - Αθήνα, Τ.Κ. 106 81
Τηλ.: 210 3837667, Fax: 210 3837066
e-mail: info@e-agyra.gr • www.e-agyra.gr

ISBN: 978-960-547-315-0

Χώρα προέλευσης: Ελλάδα

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή μέρους ή όλης της έκδοσης, η μεταφορά σε οποιοδήποτε ηλεκτρονικό αποθηκευτικό σύστημα ή αναμετάδοση με οιασδήποτε μορφής ηλεκτρονικά, μηχανικά, φωτοτυπικά ή άλλα μέσα, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Ν. 2121/1993, καθώς και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν και στην Ελλάδα.

Πρόλογος

Το παρόν βιβλίο παρουσιάζει με τρόπο απλό και ευχάριστο τα γραμματικά φαινόμενα που αποτελούν βασικούς διδακτικούς στόχους για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

Τα γραμματικά φαινόμενα παρουσιάζονται μέσα από παραδείγματα ενταγμένα σε επικοινωνιακό πλαίσιο: Αξιοποιήθηκαν διάλογοι, στίχοι ποιημάτων και τραγουδιών και σύντομα αφηγηματικά ή περιγραφικά κείμενα.

Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου οι μικροί μαθητές θα γνωρίσουν δύο παιδιά, τον Δημήτρη και την Άννα, που μαθαίνουν σταδιακά τη χρήση της ελληνικής γλώσσας και συχνά έχουν απορίες, και τη δασκάλα τους, την κυρία Χαρά, που εξηγεί στα παιδιά τα καινούρια γραμματικά φαινόμενα.

Οι δραστηριότητες που ακολουθούν κάθε γραμματικό φαινόμενο είναι σχεδιασμένες έτσι, ώστε να βοηθήσουν τον μικρό μαθητή να εμπεδώσει τη νέα γνώση και να την εφαρμόσει στον προφορικό και γραπτό λόγο.

Η συγγραφέας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Πρόλογος	5	Ενότητα 7: Γνωρίζουμε τα ρήματα	69
Μέρος Α΄: Οι φθόγγοι, τα γράμματα, οι συλλαβές και οι λέξεις	9	- Ποια είναι τα ρήματα	69
Ενότητα 1: Οι φθόγγοι και τα γράμματα	10	- Εγώ, εσύ ή αυτός; Τα πρόσωπα του ρήματος	71
- Οι φθόγγοι: Δημιουργούμε λέξεις και μιλάμε	10	- Ο πληθυντικός ευγενείας	73
- Τα γράμματα και το ελληνικό αλφάβητο	11	- Το ρήμα είμαι	74
- Τα φωνήεντα και τα σύμφωνα	14	- Το ρήμα έχω	76
- Τα δίψηφα φωνήεντα	15	- Ρήματα σε -αίνω και ρήματα σε -ένω	77
- Τα δίψηφα σύμφωνα	16	- Ρήματα σε -ώνω	79
- Οι δίφθογοι: αι, απ, οι, οη	18	- Ρήματα σε -ίζω	80
- Το αυ και το ευ	19	- Ρήματα σε -εύω	81
- Τα όμοια σύμφωνα	20	- Ρήματα σε -ώ	83
Ενότητα 2: Οι συλλαβές και ο συλλαβισμός	21	- Ρήματα σε -ομαι	84
- Γράφουμε και διαβάζουμε λέξεις	21	Ενότητα 8: Γνωρίζουμε τους χρόνους των ρημάτων για το «χθες» και για το «αύριο»	86
- Μαθαίνουμε να χωρίζουμε τις λέξεις σε συλλαβές; Κανόνες συλλαβισμού	22	- Ο παρατατικός: Μιλάμε και γράφουμε για κάτι που γινόταν στο παρελθόν	86
- Ονομάζουμε τη συλλαβή από τη θέση της στη λέξη	23	- Ο παρατατικός των ρημάτων σε -ω	87
- Μονοσύλλαβες, δισύλλαβες τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες λέξεις	25	- Ο παρατατικός των ρημάτων σε -ώ	87
Ενότητα 3: Ο τόνος και τα σημεία στίξης	26	- Το ρήμα είμαι και το ρήμα έχω στον παρατατικό	88
- Πώς τονίζουμε τις λέξεις: κανόνες τονισμού	26	- Ο αόριστος: Μιλάμε και γράφουμε για κάτι που έγινε στο παρελθόν	91
- Λέξεις οξύτονες, παροξύτονες και προπαροξύτονες	28	- Ο αόριστος των ρημάτων σε -ω	91
- Έγκλιση τόνου	29	- Ο αόριστος των ρημάτων σε -ώ	93
- Τα σημεία στίξης , , ! « » ; : -	30	- Πώς μιλάμε και γράφουμε για κάτι που θα γίνετα στο μέλλον: ο εξακολουθητικός μέλλοντας	95
- Η απόστροφος (')	33	- Ο εξακολουθητικός μέλλοντας των ρημάτων σε -ω	95
- Τα διαλυτικά (¨)	34	- Ο εξακολουθητικός μέλλοντας των ρημάτων σε -ώ	96
Μέρος Β΄: Οι λέξεις στον λόγο	35	- Πώς μιλάμε και γράφουμε για κάτι που θα γίνει στο μέλλον: ο συνοπτικός μέλλοντας	97
Ενότητα 4: Μαθαίνουμε περισσότερα για τις λέξεις	36	- Ο συνοπτικός μέλλοντας των ρημάτων σε -ω	97
- Τα μέρη του λόγου	36	- Ο συνοπτικός μέλλοντας των ρημάτων σε -ώ	98
- Ο ενικός και ο πληθυντικός αριθμός: από το ένα στα πολλά	37	Ενότητα 9: Γνωρίζουμε και άλλες μορφές του ρήματος 100	
- Το άρθρο και τα τρία γένη	38	- Η προστακτική: Μαθαίνουμε να δίνουμε οδηγίες	100
- Οι πτώσεις	39	Ενότητα 10: Γνωρίζουμε ένα άκλιτο μέρος του λόγου .. 102	
Ενότητα 5: Γνωρίζουμε τα ουσιαστικά	41	- Λέξεις σε -οντας και σε -ώντας: οι άκλιτες μετοχές	102
- Ποια είναι τα ουσιαστικά	41	Ενότητα 11: Από τη λέξη στην πρόταση	104
- Ουσιαστικά κύρια και κοινά	43	- Η πρόταση – Φτιάχνουμε προτάσεις	104
- Αρσενικά ουσιαστικά σε -ος	45	- Το υποκείμενο της πρότασης	106
- Αρσενικά ουσιαστικά σε -ης	47	Μέρος Γ΄: Μαθαίνουμε να χρησιμοποιούμε το λεξικό μας	107
- Αρσενικά ουσιαστικά σε -ης, -άς, -ούς ανισοσύλλαβα	49	Ενότητα 12: Αναζητούμε τις σημασίες των λέξεων	108
- Θηλυκά ουσιαστικά σε -α	51	- Λέξεις με αντίθετη σημασία – αντίθετα ή αντώνυμα	108
- Θηλυκά ουσιαστικά σε -η	53	- Λέξεις με την ίδια ή παρόμοια σημασία – συνώνυμα	109
- Θηλυκά ουσιαστικά σε -ού	55	Ενότητα 13: Χρησιμοποιούμε το λεξικό μας	111
- Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο	57	- Ας χρησιμοποιήσουμε το λεξικό μας!	111
- Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο και -είο	59	- Αναζητούμε τη λέξη στο λεξικό μας	113
- Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ι	60	- Βάζουμε σε αλφαβητική σειρά τις λέξεις	114
- Ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα	62	- Αναζητούμε λέξεις από την ίδια οικογένεια	115
Ενότητα 6: Γνωρίζουμε τα επίθετα	64		
- Ποια είναι τα επίθετα	64		
- Τα επίθετα -ος, -η, -ο	65		
- Επίθετα σε -ινος, -ικος, -ιμος	67		

κυρία Χαρά

Δημήτρης

Άννα

Μέρος Α΄

Οι φθόγγοι, τα γράμματα,
οι συλλαβές και οι λέξεις

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Οι φθόγγοι και τα γράμματα

Οι φθόγγοι: Δημιουργούμε λέξεις και μιλάμε

Παίζουμε ένα παιχνίδι στην αυλή;

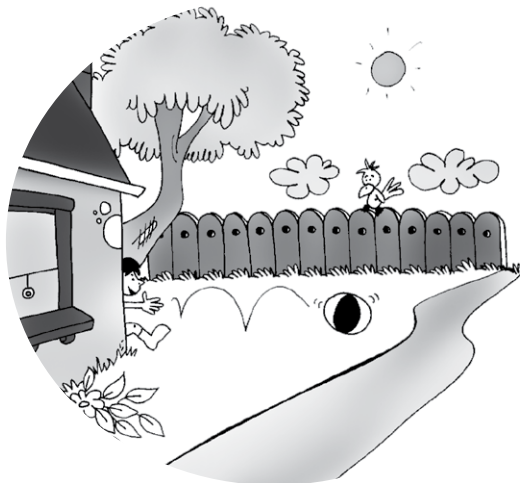

Ναι! Ας παίξουμε κυνηγητό!
Ποιος κυνηγάει πρώτος;

Στον λόγο μας χρησιμοποιούμε λέξεις π.χ. παίζουμε, ένα, παιχνίδι, αυλή. Όταν μιλάμε, χρησιμοποιούμε τους **φθόγγους**, δηλαδή ήχους που συνδυάζονται μεταξύ τους και φτιάχνουν λέξεις!

π.χ. ένα [έ] [ν] [α]

Τα γράμματα και το ελληνικό αλφάβητο

Αφού χρησιμοποιούμε τους φθόγγους για να φτιάξουμε λέξεις όταν μιλάμε, τότε τι είναι τα γράμματα;

Όταν γράφουμε, χρησιμοποιούμε τα **γράμματα** για να απεικονίσουμε τους φθόγγους. Η ελληνική γλώσσα έχει 24 γράμματα που δημιουργούν το ελληνικό αλφάβητο.

Τα 24 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου γράφονται κεφαλαία ή μικρά.

Ελάτε τώρα να διαβάσουμε τα γράμματα του αλφαβήτου μας!

Α α άλφα

Ι ι γιώτα

Ρ ρ ρο

Β β βήτα

Κ κ κάπα

Σ σ ς σίγμα

Γ γ γάμα

Λ λ λάμδα

Τ τ ταυ

Δ δ δέλτα

Μ μ μι

Υ υ ύψιλον

Ε ε έψιλον

Ν ν νι

Φ φ φι

Ζ ζ ζήτα

Ξ ξ ξι

Χ χ χι

Η η ήτα

Ο ο όμικρον

Ψ ψ ψι

Θ θ θήτα

Π π πι

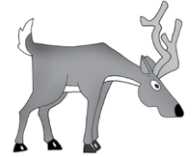
Ω ω ωμέγα

Δραστηριότητα 1

Έλα να γράψουμε τα γράμματα του αλφαβήτου μας. Γράψε το κεφαλαίο και το μικρό γράμμα και μία λέξη που να αρχίζει με αυτό, όπως στο παράδειγμα.

Α α	A α	άλογο
Β β		
Γ γ		
Δ δ		
Ε ε		
Ζ ζ		
Η η		
Θ θ		
Ι ι		
Κ κ		
Λ λ		
Μ μ		
Ν ν		
Ξ ξ		
Ο ο		
Π π		
Ρ ρ		
Σ σ		
Τ τ		
Υ υ		
Φ φ		
Χ χ		
Ψ ψ		
Ω ω		

Δραστηριότητα

2

Συμπλήρωσε το γράμμα που λείπει και διάβασε τη λέξη, όπως στο παράδειγμα.

π.χ. αετός

βασιλιάς

γάτα

δέντρο

έλα

ζάχαρη

ήλιος

θάλασσα

ιππότης

καλημέρα

λεμόνι

μέρα

νυχτερίδα

ξένος

όνειρο

πρωί

ρόδα

σύκο

τρέχω

ύφασμα

φως

ψωμί

ωκεανός

_έρας

πρό_ατο

_έλιο

_άσος

_λατο

_έσπη

_χος

_έση

_δέα

_αμήλα

_άχανο

_ητέρα

_ύχτα

τα_ίδι

κήπ_ς

_αγωτό

ιστο_ία

_άκος

_αξίδι

ζ_μη

σ_υρίζω

_άρι

_ρα

Άνν_

_άφω

α_γοράζω

_ένω

μ_ρα

_υμάρι

αυλ_

_ήκη

_στορία

_ανάτα

α_άπι

άνε_ος

_ούφαρο

μετά_ι

_μπρέλα

_ατάτα

π_ώτος

_ελήνη

πόρ_α

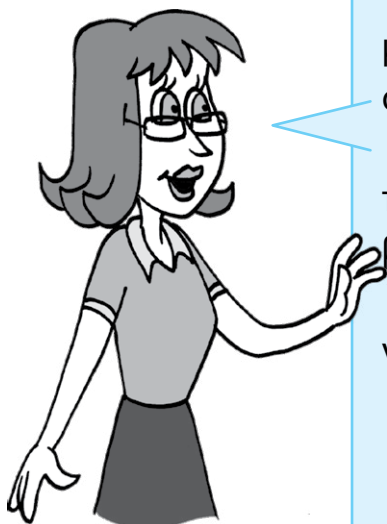
_πνος

σύννε_ο

_ίκουλο

τ_ρα

Τα φωνήεντα και τα σύμφωνα

Όταν μιλάμε, παράγουμε ήχους, τους φθόγγους, και με αυτούς φτιάχνουμε τις λέξεις που χρησιμοποιούμε στον λόγο.

Οι φθόγγοι είναι είτε φωνήεντα είτε σύμφωνα και τους παριστάνουμε με αντίστοιχα γράμματα του αλφαβήτου μας.

Χρησιμοποιούμε 7 γράμματα για τα φωνήεντα και 17 γράμματα για τα σύμφωνα.

Δηλαδή:

Φωνήεντα: α, ε, η, ι, ο, υ, ω

Σύμφωνα: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ,
σ, (ς), τ, φ, χ, ψ

Αννα, ήξερες ότι στα φωνήεντα ο αέρας που βγαίνει από το στόμα μας δε συναντάει εμπόδιο; Γι' αυτό και ο ήχος τους ακούγεται δυνατά! Δοκίμασε και φώναξε:

αααα, εεεεε, οοοο, ιιιιι

Φώναξε τώρα:

ββββ, γγγγ, δδδδ, ζζζζ, ππππ

Στα σύμφωνα λοιπόν ο ήχος συναντάει εμπόδιο στα δόντια μας ή στα χείλη μας και έτσι δεν ακούγεται τόσο δυνατά!

Δραστηριότητα

1

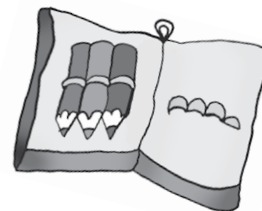
Στις παρακάτω λέξεις κύκλωσε τα φωνήεντα με κόκκινη ξυλομπογιά και τα σύμφωνα με πράσινη ξυλομπογιά!

νερό	άνεμος	αετός	καλημέρα	έλατο
θάλασσα	βρίσκω	ψάρι	χελιδόνι	Άρης
άμμος	ελάφι	πινέλο	καπέλο	πίνακας

Τα δίψηφα φωνήεντα

Δημήτρη, πού είναι
οι ξυλομπογιές μου;

Το **ου** και το **οι** είναι **δίψηφα φωνήεντα**, δηλαδή δύο φωνήεντα μαζί που παριστάνουν ένα φωνήεν.

Η ελληνική γλώσσα έχει δίψηφα φωνήεντα και δίψηφα σύμφωνα.

Τα **δίψηφα φωνήεντα** είναι τα: **ου, αι, ει, οι, υι** και παριστάνουν ένα φωνήεν.

ο + υ = ου → [ου] → ουρανός

α + ι = αι → [ε] → πηγαίνω

ε + ι = ει → [ι] → είχα

ο + ι = οι → [ι] → οι φίλοι

υ + ι = υι → [ι] → υιός

Δραστηριότητα 1 Κύκλωσε τα δίψηφα φωνήεντα και διάβασε τις λέξεις.

είμαι

είναι

παίζω

μαθαίνω

ουρανός

έχει

οικογένεια

φίλοι

υιός

τοίχος

Δραστηριότητα 2 Συμπλήρωσε το δίψηφο φωνήεν που λείπει (αι, οι, ει, ου, υι) και διάβασε τις προτάσεις:

- Δύο βάτραχ___ σκαρφαλών___ν στο δέντρο.
- Οι πράσιν___ παπαγάλ___ έχ___ν δυνατή φωνή.
- Τα π___διά ζωγραφίζ___ν π___λιά που πετούν στον γαλάζιο ___ρανό.
- Η γάτα κουνά___ τη φ___ντωτή ___ρά της.

Τα δίψηφα σύμφωνα

Δημήτρη, **ν**τύσου! Ο **μπαμπ**άς
μάς περιμένει στο αυτοκίνητο!

Το **ντ** και το **μπ** είναι **δίψηφα σύμφωνα**. Δηλαδή δύο
γράμματα μαζί που παριστάνουν ένα σύμφωνο.

Τα **δίψηφα σύμφωνα** είναι τα **μπ, ντ, γκ, γγ**:

$\mu + \pi = \text{μπ} \rightarrow [\text{μπ}] \rightarrow \text{μπαμπάς}$

$\nu + \tau = \text{ντ} \rightarrow [\text{ντ}] \rightarrow \text{ντουλάπι}$

$\gamma + \kappa = \text{γκ} \rightarrow [\text{γκ}] \rightarrow \text{άγκυρα}$

$\gamma + \gamma = \text{γγ} \rightarrow [\text{γκ}] \rightarrow \text{αγγίζω}$

Δραστηριότητα 1 Κύκλωσε τα δίψηφα σύμφωνα (**μπ, ντ, γκ, γγ**) και διάβασε τις παρακάτω λέξεις.

Αγγελική	ντύνομαι	μπαούλο	φαντασία	ελέφαντας
λιοντάρι	αγκάθι	γκρινιάζω	αγγίζω	άγγελος
μπανάνα	γκρίζος	δέντρο	καμπάνα	λάμπα

Δραστηριότητα 2 Συμπλήρωσε τα δίψηφα σύμφωνα (**μπ, ντ, γκ, γγ**) και διάβασε τις προτάσεις.

- Πέ___ε χελιδόνια στέκο___αι στην κα___ελόπορτα της αυλής.
- «___ρίζος σκύλος χάθηκε», έλεγε η α___ελία.
- Τα πουλιά ταξίδευαν κι έβλεπαν από ψηλά τα δέ___ρα και τους
φου___ωτούς θάμνους του δάσους.
- Το περήφανο λιο___άρι έσωσε το αδύναμο μυρμή___ι.

Δραστηριότητα

3

Πώς γράφεται; Συμπλήρωσε τα κενά στις λέξεις με γκ ή γγ.

- α) Το ολοσπρό___υλο, φωτεινό φε___άρι φωτίζει το βράδυ τον ουρανό.
Το λαμπερό φε___αράκι μας το είδα σε μια φωτογραφία. Έχει χρώμα ___ρίζο! Η μητέρα μου μου είπε το τραγουδάκι για το φε___άρι που είχε μάθει όταν πήγαινε στο σχολείο:

Φε___αράκι μου λαμπρό,
φέ___ε μου να περπατώ,
να πηγαίνω στο σχολειό,
να μαθαίνω γράμματα
του Θεού τα πράγματα!

- β) μυρμή___ι   σαλι___άρι   ά___ελος   ά___υρα
α___άθι   α___ελία   α___ίζω   πι___ουίνος

Για να μάθουμε αν μια λέξη γράφεται με γκ ή γγ, συμβουλευόμαστε το λεξικό μας!

